Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

ריעזעס בלאטס ערשיינט
דרייאמאל וואכענטליך
פונקטלאך: מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
חאלביעהריג 5 " " " "
פיערטעליאהר 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
חאלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהר 2 " 75 " " "

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירען
אונד דער פרענומעראנדען-שפרעכין
בענינגס סיא דעם עסטאנגע דעס
ערסטען בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-נאססע נו' 1,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראנדו-
ציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 146, ניינטער יאהרגאנג | פעסט, מאנטאג ד טבת ה.ת'ר'ל'ח'. | Pest, den 10. Dezember 1877.

דער קריעג.

עס וואר איין שאנעס ליכט, וועלכעס פאָרינע וואכע דען טירקען נאך לאנגער פינסטערניס אויפ-לייכטעט. עס וואר איין וויעדער-ערוואכען דעס לאוועון, וועלכער היע אונד דא מיט שטארקער טאטצע זיינען אן צאהל אבערלעגענען פיינדען נאך טיכטיג שלעגע איסטהיילט. עס וואר איינע שאנע איבעראשונג, אלס סיליימאן פאשא פלאטצ-ליך דרייא מיילען אסטליך פאן טירנאָווא ערשיען, אונד דיא רוסען אין יענער געגענד געגעלך גע-שלאגען אונד זיא נאך טירנאָווא צוריקגעדרענגט האט. פאן שומלא אויס וואורדען 5 טירקישע אר-מעע-אבטהיילונגען געגען טירנאָווא ענטזענדעט. דיא איינע בענאב זיך נאך פאפאכיי, שלוג דא דיא רוסען אונד בעזעטצטע דען אָרט. דיא צווייטע בענאב זיך איבער אסמאן-באזאר נאך קעסראָווא, איך היער זונד דיא רוסען געשלאגען אונד הינוים-געוויאָרפען וואָרדען. דיא דרייטע מאַרשירטע נאך פלאטאריצא, דיא פיערטע נאך בעבראָווא אונד דיא פינפטע פאן שומלא נאך אהמעדלי אונד דא איבער מאריאן אונד עלענא ביז נעגען יאקאָוו-צי. פלאטצליך שטאנדען אלזו דיא טירקען וויא אין איינעם האלב-קרייזע נור 3 מיילען אסטליך פאן טירנאָווא, געגען יאקאָוו אין פאפאכיי, קעסראָווא, פלאטאריצא אונד פאר יאקאָוווצי. — מיט גראָס-טער שפאנונג ערוואַרטעט מאן שאן, דאס דיא טירקען פאן אללען זייטען מיט פערוויינטען קרעפטען דען אללגעמיינען שטורם נעגען טירנאָווא בענינגען ווערדען — אונד זיעהע! דיא טירקען בלייבען נאך איממער זאָ, וויא זיא וואָרען, זיא נעהמען איינען נישטען אנלייף. פערזעטצען דעם פיינדע איינען טיכטיגען שלאג, בלייבען אבער דאנן וויעדער שטעהען, נישטען איהרען זיעג ניכט אויס — אונד לאססען דעם פיינדע צייט, זיך וויעדער צו זאמעלן אונד נייע פערשטערקונגען הער-בייצוציעהען!

דיא רוסען וואָרען דורך דען שלאג בייא עלענא אין זאלכען שרעקען אונד אין זאלכע פער-וויررונג געראטהען, דאס זיא איינען טהייל דער בעלאגערונגס-ארמעע פאן פלעווינא נאך טירנאָווא ענטזענדעטען. דיא רוסען איילטען נון פאן דא נאך יאקאָוווצי צור הילפע פיר דיא דאָרט בע-דראָהטע רוסישע ארמעע, גלייכצייטיג בעגאב זיך איינע רוסישע ארמעע-אבטהיילונג נאך פלאטאריצא אונד דרענגטע דיא טירקען ביז בעבראָווא צוריק.

אלס אסמאן פאשא אין פלעווינא פערשיר-טע, דאס איין טהייל זיינער רוסישען בעלאגע-רער נאך טירנאָווא ענטזענדעט ווירד, מאכטע ער צווייא קרעפטע אויפפעללע, דיא איך זיעגרייך ווערען: אבער ער האטטע נאך ניכט דיא קראפט צו פאללעגען דורכברוכע, סיליימאן פאשא קאם איהם ניכט ענטגעגען — אונד איינע געסטערן פריה היער איינגעטראָפענע קאָנסטאנטינאָפלער דעפעשע מעלדעטע זאגאר, דאס סיליימאן פאשא וויעדער פלאטצליך אין ראסגראד אונד רוסטשוק איינגעטראָפען איזט!

דיא זייט פרייטאג מיטטאג היער איינגע-טראָפענען דעפעשען לייטען פאָלגענדערמאסען:

קאָנסטאנטינאָפעל 7. דעצעמ-בער. סיליימאן פאשא האטטע אם 6. דעצעמבער זיין הויפט-קוואַרטיר אין עלענא. איינע טירקישע ארמעע-אבטהיילונג ריקטע פאן אסמאן-באזאר געגען דעסראָווא, אוים וועלכעם אָרטע דיא רו-סען הינגיסגעשלאגען וואָרדען. דיא אין עלענא געפאנגען גענאמענען רוסישען סאלדאטען אונד דיא דאָרט עראָבערטען רוסישען קאנאָנען וואור-דען נאך קאָנסטאנטינאָפעל געשיקט. — וויעגען דעם טירקישען פאָרמאַרשיס געגען טירנאָווא, מוסטען דיא רוסען איינען טהייל איהרער בעלאַ-גערונגס-ארמעע פאן פלעווינא דירעקט נאך טיר-נאָווא שיקען.

קאָנסטאנטינאָפעל 8-טען דע-צעמבער. היער איזט דיא נאכריכט פערברייטעט, דאס אסמאן פאשא צווייא זיגרייכע אויפפעללע אוים פלעווינא אויף דיא דאָרטיגען רוסישען שטעל-לונגען אונטערנאממען האט.

פעטערסבורג 7-טען דעצעמבער. אמטליך. דיא שלאכט אם 4-טען דעצעמבער בייא מאריאן אונד עלענא איזט פיר דיא רוסען בעדייטענד אונגלייכער אויסגעפאללען, אלס דיא ערסטען נאכריכטען לייטעטען. פאן דען רוסען וואורדען 50 אָפפיציערע אונד 1800 סאלדאטען גע-טאָדטעט אונד פערוואונדעט, אויך 11 קאנאָנען זונד אין דיא הענדע דער טירקען געפאללען. דיא וויטערען אינצעלהייטען דיעזער שלאכט זונד נאך ניכט בעקאנגט. — ביז יעטצט קאָנגטען דיא רוסען אוים טירנאָווא נור זאָ פיעל בעווירקען, דאס זיא דיא טירקען אוים סלאטאריצא גענען בעבראָווא אונד אוים יאקאָוווצי צוריק געדרענגט האבען. בייא סלאטאריצא שטאנדען 10000 אונד בייא יאקאָוווצי 30000 טירקען, הייטע ערנייערטע זיך דער קאמפף בייא יאקאָוווצי. (דורך דיעזע רוסישע אמטליכע דעפעשע זעהען וויר, דאס דיא טירקישען זיעגעס-דעפעשען נאר ניכט איבער-טריעבען וואָרען, דענן זעלבסט דיא רוסען געשטע-הען, דאס זיא בייא עלענא איינען זעהר טיכטיגען שלאג בעקאָממען האבען.)

קאָנסטאנטינאָפעל 8-טען דע-צעמבער. סיליימאן פאשא איזט נאך ראסגראד צוריקגעקעהרט אונד בענאב זיך נאך רוסטשוק, אום דיא דאָרטיגע ארמעע צו בעזיכטיגען.

אויף דעם קריעגס-שויפלאטצע אין אזיען בייא ערצערום אונד אין בולגאריען בייא זאָפפיא איזט וועגען דער שלעכטען רעגנערישען הערבסט-ווייטערונגען שטיללשטאנד איינגעטרעטען. בייא ערצערום שטעהען דיא רוסען נאך אממער אין דעזוי-באָאן, אונד בייא זאָפפיא שטעהט מעהמעד אלי פאשא נאך אממער אין קאמירלי. אין אראב-קאָנאק בעפינדען זיך 20 ביז 25 טירקישע מאבאָרס (רעגימענטער). רוסישע דעפעשען בעהויפטען, דאס דיא טירקען אין דער שלאכט פאָם 3 דעצעמבער צווישען אראב-קאָנאק אונד קאמירלי, 1300 מאנן פערלאָרען האבען, וועהרענד דיא רוסען נור 46 טאָדטע אונד 129 פערוואונדעטע איינביסטען.

וואס נון ענדליך דען סערבישען קריעג בע-טרעפט, זאָ מעלדעטע איינע קאָנסטאנטינאָפלער דעפעשע פאָם 8-טען דעצעמבער פאָלגענדעס: איינינע סערבישע ארמעע-אבטהיילונגען האבען בעריטס דיא גרענצע איבערשריטטען אונד זיך דאָרט בעפעסטיגט. אן דער גרענצע קאם עס בע-ריטס צו שלעגעריען. (דיעזע דעפעשע איזט ניכט אמטליך. — זיעהע „נייעסטעס".)

דיא וואָרטע דעס קאָניגס
איבער דען גענענווערטיגען קריעג.

פרייטאג נאכמיטטאג וואורדען אין וויען דיא מיטגליעדער דער דעלעגאציאָן פאָם קאָניגע עמפ-פאנגען. דער פרעזידענט דער אינגאריישען דעלע-גאציאָן היעלט איינע אנשפראכע אן דען קאָניג, דערען הויפט-שטעללע פאָלגענדערמאסען לוי-טעט: „איערע מאיעסטעט מאָגען אונס ערלויבען, דאס וויר מיט אללער אויפריכטיגקייט אונזערע פריידע דאריבער אויסדריקען, דאס עס ביז יעטצט נאך געלינגען איזט, אונזערעס לאנדע דען פריי-צו ערהאלטען, אונד ווייר האָפפען, דאס אונס דער פריעדע אויך אין צוקונפט ערהאלטען בלייבט. — דיא דעלעגאציאָן ווירד דאהער נור דאהין ארבייי-טען, דאס אונזערע ארמעען אונד מיליטער-אויס-גאבען ניכט גראָסער אונד ניכט מעהר זיין זאָללען, אלס וואס בלאָס דיא נאטהווענדיגקייט ערפאָר-דערט. — זאָללטע אבער אונזערע זיכערהייט אונד דער בעשטאנד אונזערעס פאטערלאנדעס אין געפאהר זיין, זאָ זונד ווייר בערייט, גוט אונד בלוט, געלד אונד סאָלדאטען צו אָפפערן אונד אללעס דער וויזען פיהרונג איערער מאיעסטעט צו אר-בערלאסען."

אויף דיעזע אנשפראכע אנטוואָרטעטע דער קאָניג פאָלגענדעס: „צו מיינעם אויפריכטיגען בע-דויערן וואר עס אונס ניכט געלינגען, דען אוים-בריך דעס קריעגעס צווישען רוסלאנד אונד דער טירקייא צו פערהינדערן. זיט אויסבריך דיעזעס קריעגעס קאָנגטע אונזער הויפט-בעמיהען נור דא-רויף גערוכטעט זיין, דאס אויך ניכט אנדערע שטאאטען אין דיעזען קריעג פערוויקעלט ווערדען, אונד דאס וויינגסטענס אונזערער מאָנארכיע דער פריעדע ערהאלטען בלייבט. — וויעגן זיך אויך דיעזער קריעג אין דער טירקייא זעהר אויסגע-בריטעט אונד צו שטארק פערוויקעלט האט, זאָ זונד אונזערע בערעכטיגטען אינטערעסען נאך נורגענדס געשעדיגט, אונד אונזערע פריינדשאפט-ליכען בעציעהונגען צו אללען מעכטען זונד נאך אממער אויפרעכט-ערהאלטען ווערדען. — אויך אין צוקונפט ווירד דאס אונזער הויפט-ציעל בליי-בען, אונזערע אינטערעסען צו בעוואכען אונד אונזערע פריינדשאפט מיט דען איבריגען מעכטען צו ערהאלטען. — ביז יעטצט ערריכטען ווייר דיעזעס ציעל, אהנע דאס ווייר אונזערע געלד-אונד מיליטער-קרעפטע מעהר אלס זאָנסט אנ-שטרענגען מוסטען. — איך האָפפע נון, דאס ווייר אויך אין צוקונפט דיעזעס ציעל אהנע אויסערארדענטליכע אָפפער ערריכען ווערדען.

איך דיא קראָנע יידישער געלעהרזאַמקייט (כתר תורה) לייכטער צו ערייכען.

עס וואר נור נאַטירלך, וועגן דער יונגע מאַנן, דער נון דען נאַמען ר' יוסף פיהרטע, אין דען אָרנעהמסטען יידישען פאַמיליען טרייס דיא גראַסטע אכטונג אונד בעוואונדרונג געגאָס. דיא פיידע אין גאַנץ טריני וואר דענן איך איינע גרענצענלאָזע, אלס דיא נאַכריכט זיך פערבריי-טעטע: ר' יוסף וועדרע דיא טאַכטער דעם ראַב-בינערס הייראַטהען! וואָרום דער ראַבבינער, דער ביזהער אללע זיינער טאַכטער אנגעטראַגענען פאַרטיגע צערימגעוועזען, אין דיעזע הייראַטה גער-נע ווילליגטע, וואוסטע נאַטירלך נעמאַנד. מאַן גלייבטע אללגעמיין, ר' אייזיק געבע דעם יונגען מאַנגע בלאָם דעסהאלב זיינע טאַכטער, ווייל ווירק-ליך איין זאָלך פיינער „בחור" ווייט אונד ברייט צו זוכען וואר.

נאך דער הייראַטה פיהרטע דער יונגע ר' יוסף עבענפאַללס איינע זעלבסטשטענדיגע „ישיבה", דיא פאַסט נאך בערהמטער גערעדען, אלס דיא זיינעם בערהמטען שווייגערפאַטערס.

עס פערשטריכען אין דיעזער ווייזע איינינע יאהרע. אן דען פערשוואונדענען פרינצען דאַכ-טע אין טריני נעמאַנד מעהר. ר' אייזיק וואר אין האהער גרייז געוואָרדען, דער נכט בלאָם זיינע „ישיבה", זאַנדערן אייך אל"ע זיינע ראַבבינישען פונקציאָנען זיינעם האַכנעלעהרטען שווייגערזאָה-נע איבערגאַב, דער יא דאך בעשטוממט וואר, זיין נאַכפאָלגער אים ראַבבינאַטע צו טריני צו ווערדען...

עס וואר אן איינעם יום כפורים-אבענד, אלס דער פאַרבעטער ע"ז דאס „כל נדרי" בענאַגען. דא דראַנגען מעהרערע פאַליציאַ-מענער מיט געצאָגענען שווערטען אונס בעטהויז, נעהערטען זיך דעם זיטצע ר' יוספס אונד פיהרטען דענזעל-בען געוואַלטזאַם אב. אייך דיא מיטגליעדער דעם פאַרשטאַנדעס אונד זאַנסטיגע אנגעזעהענע „בעלי בתים" וואָרדען אם הייליגען יום הכפורים אין דען קערקער געוואָרפען. דיא ווערטען דער מחה וואר עס, דיא דאס גאַנצע אינהייל געשטעלטע האַט. דיעזע וואר נעמליך צור צייט, אלס דער פרינץ נאך אים פיהרען מיגדעס-אלטער שטאַנד, אים דיענסטע דער פיהרטען. זיא האַטטע אייך דיא אויפגאַבע, דאס פרינצליכע קינד אנ- אונד אים-צוקליידען. זא וואר נור איהר אונד דער פיהרס-מען זעלבסט אין „ראַטהעס צימען" בעקאַנגט. וועל-כעם דער פרינץ אן דער לינקען שולטער האַטטע.

(שלום פאָלגט.)

בריעפע דער רעדאַקציאָן.

הערען ראַבבינער אין רעגנטשן: ווי קאָנגען איה-גען דען אנפאַנג דער ערצעהלונג „מענדל גבור" נכט מעהר שיקען. דא דיא בעטרעפפענדען בלעטטער גענצלך פער-גריפפען וינד. איבריגענס ווירד דיעזע ערצעהלונג באלד צו ענדע זיין, וואָרוף ווער מיט איינעם ראָמאַן פאָן דר' פראַנקעל בעגינגען ווערדען. — (נעמליך פאָן דעמזעלבען דר' פראַנקעל, דער „דיא יודען אין ענגלאַנד" אונד דען „שטערנ-וועהער" געשריעבען האַט.) — ווענן זיא אבער דורכאויס „מענדל גבור" האַבען וואָללען, זא קאָנגען זיא זיך אן דאָקטאָר בערגשטיין, רעדאַקטער דער נאַטורווים-סענשאַפטליכען צייטונג אין בערלין, ווענדען.

דיא נייעסטען דעפעשען.

הייטע פריה זינד היער אָפּלגענדע דעפעשען איינגעטראָפען:

פעטערסבורג 6-טען דעצעמבער. אמטליך. איבער דיא שלאַכטען אָסטליך פאָן טרנאָווא ווירד איים דעם רוסישען הויפט-קוואַר-טיער באַנאַט אָפּלגענדעס געמעלדעט: אם 4-טען דעצעמבער, גענען 7 אוהר מאָרגענס, האַבען 30000 טורקען איינען אנגריפ אים דיא רוסישען שטעל-לונגען ביי מאַריאַן אנטעראַממען. דיא רוסען וואָרדען גון נעצוואונגען, זיך נאך עלענא צוריקצוציעהען, וא זיא ווידער פאָן דרייא זייטען פאָן דען טורקען איינגעשלאָסען אונד העפטיג אנגעגריפען וואָרדען. דיא רוסען האַבען היער גראַסע פערלוסטע ערלייטען אונד וואָרען גע-צוואונגען, זיך גענען טרנאָווא צוריק-צוציעהען. — יעטצט ווערדען אבער דען דאַרטיגען רוסען פעלע פערשטערקונגען געשיקט, דאַמיט דיא טורקען נכט וויטער אָפּרוקען מאָגגען. (יעדענפאָללס האַט דיעזע רוסישע אַמטליכע דעפעשע דען טור-קישען זיעג ביי עלענא איינגעשטאַנדען.)

פעטערסבורג 6-טען דעצעמבער. אמטליך. איבער דיא רעמפפע אָסטליך אונד נאָרדליך פאָן זאָפיא ווירד איים דעם רוסישען הויפט-קוואַרטיער באַנאַט אָפּלגענדעס טעלעגראַ-פירט: דיא רוסען האַבען איך שאָן ביי אַ פלאַטע-צא (רעכטס פאָן מאַמירלי) צוויי דאָרפער בע-זעצטע, איים וועלכען זיך דיא טורקען נאך פלאַ-טצא צוריקציעהען מיסטען. — אייך דיא אנהאהען ביי אראַב-קאָנאַק האַבען דיא רוסען ערשטערמט. דיא רוסען האַבען היעביי 150 מאַנן פערלאָרען.

קאָנסטאַנטינאָפּעל 6-טען דע-צעמבער. איינע אַמטליכע דעפעשע מעהעמעד אלי פאשאַס איים קאַמירלי מעלדעט: דיא רוסען מיסטען זיך פאָן דער גענענד צווישען אָרהאַניע אונד זאָפיא נאך אלדיר (אָדער „וראַטשעשע") צו-ריקציעהען.

בעלגראַד 6-טען דעצעמבער. דער סערבישע קריעג איזט נכט איינגעשאַבען, אין דיא סערבישע אַרמעע קאַממען אייך 8 רוסישע גענעראַל-שטאַבס-אָפיציערע, 32 געוואָהנליכע רוסישע אָפיציערע אונד 20 עהעמאַליגע פרייס-ישע אָפיציערע.

צעטינע 6-טען דעצעמבער. עס איזט דען טורקישען קריעגס-שיפפען געלונגען, אים זיר-ווייסטען מאָנטענעגראָס דיא טורקישע אַרמעע אויסצושיפפען. ביי דעם לעצטען קאַמפפע האַ-בען דיא מאָנטענעגרינער 2 הויפט-פיהרער, 27 אָפיציערע אונד 300 מאַנן פערלאָרען.

ווין 6. דעצעמבער. אין דער הייטיגען דעלעגאַציאָנס-זיטצונג גאַב גראַף אנדראַשי פאָלגענדע קריעגס ערקלערונג: „אונזערע פאָליטיק געהט מיט דער פאָליטיק דער איבריגען מעכטע האַנד אין האַנד. אונזערע אינטערעסען זינד געשיטצט. איך האַבע נע פערשראָקען, דאס ווער דיא סערבען פאָם קריעגע צוריקהאַלטען ווערדען. ווער מאָגגען דאהער איך הייטיג צוזעהען, ווענן דיא סערבען נאך דער טורקיא אין דען קריעג ציעהען."

פאַריז 6-טען דעצעמבער. דיא פערווירונגען אונד אונריהען דויערען דער נאך ווייטער פאָרט. מאַך מאַהאָן וואָללטע שאָן אבראַנ-קען, אבער יעטצט ווילל ער עס נאך פערזוכען, אין פיינינגעס, רעפובלי-קאַנישעס מינסטעריאַלס צו ערגענגען.

אללגעמיין נייעסטע דעפעשע.

קאָנסטאַנטינאָפּעל 7. דעצעמבער. סיליימאַן פאַשאַ האַט זיין הויפט-קוואַרטיער אין עלענא. — דיא טורקישע אַרמעע פאָן אָסמאַנ-באַזאַר גריפ דען פאָן דען רוסען בעזעטצטען אָרט קעסראָוואָ אָן, דיא רוסען וואָרדען פאָן דאָרט פער-טריעבען אונד געשלאָגען אונד מיסטען זיך נאך טרנאָווא צוריקציעהען.

געשעפטסבעריכט

נעטרייד-געשעפט. פאָן ווייצען וואַרענפ-מען מעסיג צו מאַרקט געבראַכט. דער פערקויף וואר שוואַר. פערמיסס וואָרדען 6000 מעצטער.

ווייצען טהיס 200 מעצ.-צענ 80 קילאָ 12.25 גולד. — 100 מעצ.-צענ 80 קילאָ 12·20 גולד. — 100 מעצ.-צענ. 75 קילאָ —.12 גול. — 200 מעצ.-צענ. 78 קילאָ 11·75 גולד.

פעסטער שלאַכטפיעה-מאַרקט. ביי דעם אם 6-טען ד. מ. היער אבגעהאַלטענען פעסטער וואָכענ-מאַרקט וואָרדען 1439 שטיק גראָס-אונד 506 קלייני-פיעה צו מאַרקטע געבראַכט. היעפאָן וואָרדען פערקויפט: 37 שטיק שטיער, פער שטיק פאָן 60 — 140 גולדען. — 546 אכסען דאס מאַר פאָן 180—310 גולד. 564 קוהע דאס מאַר פאָן 140—205 גול. 82 מעלק-קוהע דאס שטיק פאָן 80—110 גול., 100 שטיק ביפפעל דאס מאַר צו 180—200 גול., 187 שטיק קעלבער דאס שטיק פאָן 15 —26 גול. 506 שטיק שאַפע דאס מאַר —12—14 גול. פרייזע פער 100 קילאָ: אכסען-פלייש 46 — 52 גולדען, קוה-פלייש 42—48 גול., קאַלב-פלייש 60—80 גולד. — ביפפעל-פלייש 40—42 גולד.

ראַממע-ציעהונג פאָם 5-טען דעצעמבער 1877.

הערמאַנגשטאַדט	28	81	55	71	49
לעמבערג	30	22	47	6	4
פראג	58	10	43	83	74

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאַבעללע.

פריכטע		קראָנען פער הונדערט	פער	פריכטע		קוויאָטישע פער הונדערט	פער
וויצען	נייער באַנאַטער	74	10.15—10.25	קאָרן		72	7.70—7.40
„	„	75	10.35—10.45	נדיפטע מאַרק		62	8.60—8—
„	„	76	10.60—10.80	נדיפטע פוטטער		62	7.50—7.30
„	„	77	10.90—11.05	האַפער		41	6.65—6.50
„	„	78	11.15—11.40	נוקורוץ באַנאַטער			7.75—7.70
„	„	79	11.35—11.45	אונקרוט		73	7.70—7.65
„	„	80	—.——.—	הורוץ			7.——6.75
„	פרוים	74	10.50—10.60	וויצען	פער אָקאַאַער		—.—
„	„	75	10.70—10.85		פריוואַר		—.—
„	„	76	11.——11.15	קוקורוץ			10.75
„	„	77	11.25—11.40	נערמטע			7.15
„	„	78	11.50—11.60	האַפער	פריד-יאָהר		—.—
„	„	79	11.65—11.70				6.80—
„	„	80	—.——.—				—.—
„	פעסטער נאַרען	74	10.40—10.50				—.—
„	„	75	10.61—10.75				
„	„	76	10.90—11.05				
„	„	77	11.15—11.30				
„	„	78	11.40—11.50				
„	„	79	11.55—11.60				
„	„	80	—.——.—				
„	וויסענבורגער	74	10.40—10.50				
„	„	75	10.50—10.75				
„	„	76	10.90—11.05				
„	„	77	11.15—11.30				
„	„	78	11.40—11.50				
„	„	79	11.55—11.60				

מאַלען-מעהל		פער הונדערט
טעפער	0	23 —
„	1	22 50
„	2	21 75
„	3	21 —
„	4	20 40
„	5	19 40
„	6	18 —
„	7	16 —
„	8	12 80
„	8½	11 —
שפיריטוס: אלטע	פראַנטזע אַרטפטפעל	41.50
„ נייע	„	37.25

קורז-טאַבעללע פאָם 6. דעצעמבער

געלד-קורז	פר.	לאָאַזע.	פר.
וויענער-אַזיג	106 20		
דוקאַטען	5 65		
עסקעמפטע-אינגאַרישע 8 גולדען נאַר.			
שטיק (20 פראַנקס)	9 57		
נאַפּאָלעאָנדאָר	9 57		
רוסישע ריינסבאַנקנאָטען	58 85		
20 מאַרקשטיקע	11 75		
מאַטיע וועגל	1 22		
		לאָאַזע.	
		1839-ער ראַטהשולד-לאָס נאַנצע	302 —
		„ „ אינטעל	302 —
		1854-ער 4 פרעצענטיגע שטאַאַטס-לאָס	109 25
		1860-ער „ „ נאַנצע	112 75
		„ „ אינטעל	122 50
		1864-ער לאָס צו 100 גולדען	135 50
		„ „ 50 „	135 —
		פאָאַ רענטענשיין	—
		מיטעלע-לאָס	25 —
		כריסטוס-לאָס	14 60
		וולאַדי-לאָס צו 40 גולדען	165 —
		ראַנד-ראַטהסשיין-סאַנדס-לאָס	28 50
		אונגאַרישע לאָס	91 50
		קרוזלאָס צו 10 גולדען	17 25
		בוראַקיס „ „ 20 „	12 75
		אסקי „ „ 40 „	14 75
		טרעפלי „ „ 40 „	28 75
		וולאַדיסלאַוס „ „ 10 „	27 25
		מאַרי-לאָס „ „ 40 „	13 50
			40 50

	פר.
אַרצענענער לאָס צו 20 גולדען	15 50
סט. נזנאַס „ 40 „	31 75
מאַגדעבורגער „ 20 „	20 50
מיילענער „ 100 „	118
רעגאַס „ 50 „	61 —
וואַלדשטיין „ 20 „	22 25
ווינדישגראַצער „ 20 „	26 —
אונגאַרישע פרינסלאָס צו 100 גולד.	79 75
רעגאַס צו 50 גולדען	73 50
ווינער לאָס	89 75

צוויי ערהיעלט דער איינע דען רומעניישען שטער־נעגן־אָרדען, ווערענד דיא אנדערען צוויי מיט דעם מיליטערישען פּערדיענסט־אָרדען איינגע־ציינעט וואָרדען. דאס ציינט, דאס מאן איז אין רומעניען שאָן דיא פּערדיענסטע דער יוגען צו שעטצען וויס — איין צווייטער בעריכט לויטעט וויא פאָלגט: דער רומעניש מיניסטער־ראַטה האט דעם יוסטיץ־מיניסטער דיא וויזונג ערטהיילט, עהעמאָליגסט איין נעזעטץ איינצוברינגען, דא־מיט עס דען רומעניישען יודען געשטאטטעט זייא, שטעדטישען גרונדבעזיטץ איך איינגעגען נאמען צו מיישען. (בעקאנטליך דיפען ליס דער בע־שטעהענדען האנדעלס־פּערטראגע מיט רומעניען דיא יודען דער אייראָפּעאישען שטאאטען אין רומעניען גרונד אונד באָדען זיך ערווערבען. טראַטצדעם ו ו א ר דיעס דען אין רומעניען געבאָרענען יודען ביזהער ניכט געשטאטטעט. דיא איינהיימישען יודען בעפאנדען זיך אלזא אין רומע־ניען אין שלעכטערער לאגע, אלס דיא יידישען אנגעהאָרינען פּרעמדער שטאאטען. נון האבען זיך אבער ווערענד דעם גענעווערטיגען קריעג געס דיא רומענען איבערציינט, דאס דיא יודען פּיעל אָפּפּערפּעהיגקייט אן דען טאג גלעגט, אָב־גלייך זיא ביזהער אין רומעניען גאנז רעכטלאָז וואָרען. דיעס דער גרונד, דאס דיא רעגיערונג נינמעהר גענשלאָסען איזט, דען יודען געגען־איבער אינע מילדערע בעהאנדלונגסוייזע צור געלטונג צו בריינגען.)

* (אייגע יודען ערמאָרדעט.) דיא היעזיגען אָליטישען בלעטטער בריינגען זא־עבען פאָלגענדע נאכריכט: »אין דעם דאָרפּע מישלע אים אבייער קאָמיטאט וואָרדע איינע יודין אין איהרער איינענען וואָהנונג ערמאָרדעט. איהר טאָדטער קאָפּפּער וואָרדע אין איינער ארט גרובע, ווערלכע זיא אלס קעללער בענוטצטע, איפּגעפּוי־דען. זיא לאג דאָרט איינער איינעם גראָסען פאָכע פאָן בעטט־צייג. נאך איסזאגע דער אָרצטע איזט דיא איינגליקליכע מיט איינער פּ י י ט ש ע ער־יי״נגע וואָרדען. נעריבב וואָרדען אלע שילד־פּערשרייבונגען נעבסט דעם באאָרען געלדע. אין דער גאנצען אומגעגענד הייעס עס, דאס דיא פּרוא דורך וואכער־גשעפּפּע איין בעדייטענדעס פּער־מאָגען זיך ערוואָרבען. עס ווירד דאהער פּרמוט־העס, דאס דיעזער מאָרד פאָן יענען בייעדן איי־גענאנגען, ווערלכע פאָן איהר דורך האָרטען וואָ־כער בעדרוקט וואָרען. דורך דיב דער שילד־שיינע וואָללטען זיא זיך בלאָס אים דען איזער־נען העגדען דיעזער פּרוא בעפּרייען. דיא פּרכט יעדאָך, דאס דיא פּרוא הייעריבער דיא אנצייג ערשאאטטען ווערדע, דורפּפּע דיא רייבער פּערר־

אנלאסט האבען, איך איינע מאָרד צו פּעראָיבען.« — זא ווייט דער בעריכט אין דען היעזיגען בלעט־טערן. ווער מיסען עס יעדאָך אין פּיר אללע מאל הערוסזאגען, דאס אין דיעזער גאשטונג בעריכטע אין גוט שטיק »ווידען־פּינדליכקייט« שטעקט. זא אָפּט איבער איינען ווידען־מאָרד בעריכטעט ווירד, דא ווייסען דיא ציטינגען גלייך צו ערצעהלען, דאס דערזעלבע אין »איבערער« וואר, ווענהאלב דאס פאָלק גענען איהן געריצט איזט. דאס הייסט דאך: דען מאָרד בעשאָנגען, אונד דיא מאָרדער פּערטהיידיגען! אים גרונדע גענאָממען, איזט דיעס ניכט ריכטיג. דער ריב־מאָרד ווירד אן ווידען אין דער רעגעל נור דעסהאלב פּערבאָטן, ווייל מאן גלויבט, ביא דענזעלבען געלד פּאָרצופּינדען. — דאס שלעכטע מענשען, דענען זא אין דאָרפּפּ־ווידע זיין עהרליך געלד באָנגט, דענזעלבען איבער־פאָללען אונד זיך איהרע »שילד־שיינע« ביא זייטע שאפּפּען. ביא גרייס אין זאָלכעס פּעבערבען, דאס מאן ניכט דאדורך בעשאָנגען זאָללטע, אונדעס מאן דען אונגליקליך ערמאָרדעטען אלס »וואוכע־רער« פּערליומדעט!

* (אייגע גנטזעטצליכער אונגליקספאלל צווייער יודען.) דאס »אָלטישע פאָלק־בלאטט« פאָם 9־טען דיעזעס בריינגט נאכשטעהענדע מעלדונג: »איך דער שטראסע פאָן אונווייט נאך בריזנא, אונווייט קעמענצע, וויא צווייטען צוויי פּיעלזונג־ווענדען אין שמאלער, געפּערליכער ווייג פּיהרט, דאס זיך פאָרגעסטערן אין עגטזעטצליכער אונגליק־פאלל ערייגנעט. אין וויאגען מיט דיעבען אָל־נישען יודען פּיהר נעמליך אויף דיעזעס געפאהר־פאָללען ווייגע. זיא בעזאונדערטען דיא האהען פּעלזונג־ווענדע אונד וואָרדען אין פאָלגע דעס־סען צווייא דערזעלבען זא זעהר פאָם שווינדעל ערגרייפּפּען, דאס זיא אין דיא מיטעפּע היינאב שטרצטען אונד טאָדט ליעגען בלייבען. — אונס שיינט יעדאָך דיעזער בעריכט שאן דעסהאלב וויעניג גלייבווירדיג, ווייל עס פאסט כאָטיש קלינגט, דאס זיעבען יודען אונד צוואר לייטער »אָלנישע« אויף אייגעס וואגען געפאהרען זיין זאָללען. —

* (צוריס־פּראגע אין אונגארן.) דאס אין אונגארן דער אבערטריטט פאָם בריסטענטהומע צום יודענטהום נאך ניכט געשטאטטעט זייא, איזט אללגעמיין בעקאנגט. — אבער איך יענען מיניסטער־אל־עראָלאס האבען ווייר בעריטס ווידערהאָלט בעשפּראָכען, דעם נעמעס אייגע פּעזאָן, ווערלכע אין פסטערייך זיך »מיר« נעיזעזען, וויא דאך דער אבערטריטט צום יודענטהום געזעצליך ערלויבט איזט, אין אונ־

גארן מיט איינער יודישען פּעזאָן זיך ניכט פּער־הייראטען דארף. קוריין: דאס אונגאריש מינים־טעריאָס עראָבטעט דען אבערטריטט צום יודענ־טהומע, וויא איממער דיעזער ערפאָלגט זיין מאָ־אלס ניכט געשעהען, וויא דיעזע שטרעבונג הינ־פּיהרט — געהט אס בעסטען אונד אין פאָלגענדער טהאטזאכע הערפאָר. איין אין פּעסט געבאָרענער איזראָעליט לעבטע אין זיין מעהרערע יאהרע אלס בעאמטער אייגער אסטעקוראנצ־געזעללשאפּפּ־שאפּפּ. ער הייראטעטע דענן איך דאזעלבסט איין מעדבען, ווערלבעס פאָם קאטהאָלישען גלי־בען צום יודענטהומע איבערגעטרעטען איזט. איס דיעזער עהע עגטשטאממען איך צוויי קינדער, דיא נאטירליך אין דיא יידישען מאטריקען איינ־גטראגען וואָרדען. פּלאָטצליך יעדאָך וואָרדע דיעזער בעאמטע נאך פּעסט פּערזעטצט, וויא דיא ערוועהנטע אסטעקוראנצ־געזעללשאפּפּ עבענ־פאָללס אייגע הייפּפּ־אגענטשאפּפּ האט. דער בע־אמטע פּרייטע זיך איסטעראָדענטליך איבער דיעזע פּערזעטצונג, דא עס איהם גון גגאנגנט זיין ווירד, מיטאממט זיינער פאמיליע אין זיינעם פאָ־טערלאנדע לעבען צו קאָנגען. אללין וועלך בים־טערע ענטשיישונג ערוואָרטעטע היער זיינער! היער פּרפּהר ער פּרסט, דאס לויט אייגעם מי־נישטעריאל־ערלאסטס זיינע ע ה ע מיט אייגער צום יודענטהומע איבערטרעטענען פּעזאָן אלס אינגלטע בעטראכטעט ווירד. זיינע פּרוא ווירדע גגמעהר בלאָס זיינע »געליעבטע« זיין, ווערהרענד זיינע צוויי קינדער אלס »אונעהעליך« געלטען ווירדען. דיעזע שטאך קאָנגטע נאטירליך דער בראוט בעאמטע ניממער דולדען. וואס וואר דא צו העלפען? ער בעווירכטע זיינע ענטלאסטונג אים דעם פּערבאנדע דעם אונגארישען שטאאטעס אונד ליעס זיך אלס בירגער דעס עסטערריי־כי־שען שטאאטעס איינגעהמען. יעטצט נאטירליך האט דער ערוועהנטע מיניסטעריאל־ערלאס פּיר־איהן מעהר קיינע גילט־קראפּט. זיינע עהע איזט גגמעהר אייגע »גילטיגע« אונד זיינע קינדער זגנד »עהעליכע«. ווערהרענד ער יע־דאך דיא עהרע זיינער פאמיליע רעסטעטע, האט ער זין געלעבטעס פאטערלאנד פּערלאָרען. אב־גלייך אין זיינעם גבורטס־אָרטע פּעסט לעבענד, בעפּינדעט ער זיך דאך ניכט מעהר אין זיינעם פאטערלאנדע. אבער דיא עהע דעס יידישען בע־אמטען מיט דעם צום יודענטהומע איבערטרע־טענען פּרייטע איזט טראָטץ דעם מינים־טעריאל־ערלאסטס אייגע פּאָללקאָממען גילטיגע, ווערהענד אונגארן אייגען בירגער פּערלאָרען האט.

הען, צוויא הענדע, זאגע איך איך, דיא פאָן נאָפּפּ, גע־לאָבט וויא ע״, נעבענשש זינד. אונד זעהט דא מיינע הענדע אן, מיט וועלכען איך אָפּגען איין »קוקע כּ״ נעבראָכען, אויף וועלכען דער פּלוך נאָפּפּטס אונד דער מענשען רוהט. . . מענדל אונד אלמע אומפאסטען זיך, אונד אוס דען אוגען ביידער פאָלאסטען טהרענען מעפּפּ־טען שמערצעס.

אין דעמזעלבען אוגענבליקע וואָרדע דיא טהריע נעאָפּפּנעט. נענדל פּראט הערין מיט דען וואָרטען: »מענדל! דאס נוטע, דאסמע מלכה שיקט מיך צו דיר. וויא לאסט דיר זאגען, דאס דיא איבער דאס פּרנעפאללענע ניכט פּרווידע זיין וואָללסט, אונד דאס דיא פּאָר »שבת נחמו« דיא קהלה ניכט פּערלאסטס. אונד אויך איך, ר׳ אלמע, לאסט מלכה נישען; וויא ווינשט אייך, דאס נאָפּפּ אייך גליק אונד קראָפּפּ פּערליהען מאָגע פּיר אלל, דאס נוטע, דאס איהר אן מענדל נעטהאן. וויא לאסט אייך ביידע ביטטען, דאס איהר צו איהר אם »שבת נחמו« קאָמ־מעט. אויך איך ווערדע דאָרט זיין, וויא ווירד אונס אללע ווירד אין »פּראָפּפּ« זיין, וויא פּיר אונס אללע ווירד אין »פּראָפּפּ« זיין, וויא עס זיך פּאָפּפּ אם »שבת נחמו« (שבת דעם פּראָפּפּס).«

מענדל זאט שטומם פאָר פּרייד־ווער ערקענונג. זאל־מע לעהנטע זיך אויף זיינעם בעטטע ניעדער. נענדעל, וועלכע דיא שונגער דעם קראנקען־בעזוכס (מצות בקר חולים) זעהר הייפּפּ איבפּפּ מערקטע עס אלסבאלד, דאס אויך זאלמע ערנסט ר י י ד ע נ ד וויא. וויא נעהערטע זיך דעס בעטטע, דאך זאלמע זאגטע מיט וכסליכער אנ־שטרענגונג: »הייערע נענדעל, מאכט אייך קיינע זאָרגע,

איך בין נעזונד; איך דאנקע אייך פּיר דיא גוטע »בשורה«, דיא איהר אונס נעבראָכט. אונד מלכה . . .«

היער פּערזאגטע דעם ר׳ זאלמע דיא שטימטע, זא ערשאָפּפּט וואָרען זיינע קרעפּטע. נענענדעל ערגרייפּ דא־הער זיינע האנד אונד זאגטע: »איך בישטע אייך, ר׳ זאלמע, דאס איהר יעצטע נאר ניכט מעהר ווערדע, דא דיעס אייך שארפּפּ. אונד דוא, מענדל, דוא מוסט אייגען נוטען »מליץ האבען אים ליכטיגען היממעל. דאס מלכה דיך זא גערנע האט. וויא דאהער הייטע אונד פּייזיג. איך ווערדע אבער צוריקקאָממען, דאמיט ווייר ביידע ביא ר׳ זאלמע אין דער נאכט וואכען ווערדען.

דיא נאכט קאם. ביידע וואכטען אן זאלמע׳ס בעטטע דער אייגעשלומערטע וואר. נאך מיטטערנאכט ערוואכטע דערזעלבע אונד בעטשאנד דאריין: »איך ביידע זיך גע־דערלענגען מאגען, דא ער אין »גערוהיגטס מיטטעל« בעווי־ץע, נאך דעסטען נעבריכטע איהם אנגלייך גוט ווירד. ער בעהויפּפּטעט גערעדעט, דאס זיין »גערוהיגטס מיטטעל« נור דאגן נוטעט, זא נעמאנד צונגען וויא, ווענן ער הייפּפּאן נעבריוך מאכט.

ביידע לענטען זיך נידעדער. דאך נאך מענדל דער נענענדעל דאס פּערשפּרעכען, אויף דעם באָדען, וויא ער זיין לאגער זיך בעריטטעט, זיך בלאָס שלאפּפּן צו מאכען, אין »הרקוקיים« אבער וואך צו בלייבען, אום פּאָן צייט צו צייט נאך ר׳ זאלמע זעהען צו קאָנגען.

קיים דאס זאלמע זיך אללין גלויבטע, שליף ער נעבענס פּאָר שמערץ בין צו אייגעס קאטטען, וויא זיינע »תכריכין« זיך בעפּאנדען. דא נאהם ער אין קליינעס ווי־

סעס זעקכען הערפּאָר, אין וועלכעס אין צע פּטעל זיך בע־פּאנד מיט פּאָלגענדען וואָרטען:

»איך, זאלמע בן יצחק, ביטטע דיא »חברה קדישא«, דאס מאן מיר דיעזעס זעקעל אונס נראב אונטער דען קאָפּפּ לעגען. עס בעפּינדעט זיך דאָרין אין־ישראל־ערדע, דיא איך פּאָפּ אבראהאם צו ירושלים נעקויפּפּט האבע. דיא הערפּפּט פּאָן דיעזער הייליגען ערדע האבע איך מיינער יוגט אונס נראב מיטגענעבען . . .«

זאלמע נאהם דיעזעס זעקכען אונד לעגטע עס אונ־טער ווייגען קאָפּפּ. מערקווירדיגערוייזע איזט אהם ווירק־ליך בעטטער גגוואָרדען, דענן ער שלייף אלסבאלד אנפּפּ אין. מענדל שליך צווייטמאל לייזע פּאָן בארען, אום זיך פּאָפּ צושטאנדע זאלמע׳ס צו איבערצייגען. מיט פּרייד־דען מאכטע ער דיא בעטערקונג. דאס זאלמע׳ס »נעהיימעס מיטטעל«, וועלכעס אין דעס זעקכען ארץ ישראל־ערדע בעטטאנד, דיא בעטטע ווירקונג נעמאכט.

נון פּערגגנען אויך דיא דרייא וואָכען. דיא האָפּפּ־נונג דער פּינדע מענדלס, דאס דער ראבבינער איהן, ווייל ער זיין »קוקע כּ« נעבראָכען, אין »חרם« לעגען ווערדע, גגנג ניכט אין ערפּאָללונג. אם מיטטען אָרנערטע זיך הייפּ־ריבער ר׳ אבעלע. דיעזער בעהויפּטעט שטייף אונד פּעסט: דאס וועגן מענדל נגגען איינען אנדערן דיא האנד ער־האָבען העטטע, דא ווירד איהן דער ראבבינער נעוויס אין »חרם« נעלעגט האָבען, נון האט אבער מענדל נגגען ר׳ אבעלע דיא האנד ערהאָבען, דא שווייגט וואָהל דער ראבבינער, ווייל ער איהם שאָן לעגגטס וועגגן זייגער »פּיינען וואָרטל« נידיש וויא.

(פּאָרטעטצונג פאָלגט.)

זאָללטע אבער דער פאַלל איינטערעסטען, דאס אונזערע אינטערעססען אין געפאַהר קאָממען קאָנגטאָ, אונד דאס ווייר אונס פערטהיידיגען מיסטען, זאָ האבע איך דיא פעסטטע איבערצייגונג, דאס איך איך דיא פאַטערלאנדס-ליעבע אונד איך דיא אָפּפערווילליגקייט מיינער פאָלקער, מיט פאָללער געוויסהייט רעכנען קאָנען.— אינדעם איך זין דאריך רעכנע, דאס זיא מיא איהרעם ראטהע מיינע רעגיערונג אין איהרען שווערינען איינגאבען אינטערשטיצען ווערדען, ווינשע איך איהרער טהעטיגקייט דען בעסטען ערפאָלג אונד הייסע זיא איך דאס הערצליכסטע ווילקאָממען.״

נאך דיעזער רעדע ווענדעטע זיך דער קאָניג אין לייטזעליגער ווייזע נעגען איינע דעלעגאציאָנס-מיטגליידער, מיט דענען ער זיך אין געשפּרעך איינגעלאַסען. צום דעפּוטירטען שעדעני, דער ווענען זיינער שפּרעכאזאמקייט בעריהמט איזט, וואס דער קאָניג: ״יין, יעטצט ווערדען זיא מיט דען מילישער-איסנאבען צופרידען זיין, דא זעלבע נור איך דאס אללער-נאטהווענדיגסטע בעשרענקט ווערדען״ — וואָרויך הערר שעדעני ערווידערטע: ״נאָניג רעכט, מאיעסטעט! אבער ווייר האבען נעבען דען קאָסטען דער נעמיינזאמען ארמעע איך נאָך דיא האָנוידעס איסצוהאלטען״ — דעם יידישען דעפּוטירטען וואהרמאנן אנטפּר דער קאָניג: ״איהרע גראָסארטיגע רעדע איבער דיא באנקפּאנג האבע איך מיט פערגניגען געלעזען.״ דעם דעפּוטירטען מאקס פאָלק, דער צוגלייך דעראקטער דעס ״פעסטער ללאָיד״ איזט, וואנטע דער קאָניג: ״אונטער דען צוטונגס-שריבערן זינד זיא בייגאהע דער איינציגע. דער דיא פאָליטיק דעס גראָפען אנדראשי ניכט אנגרייפט. זיא ווייסען זאָ-גאר נאָך מעהר דיא פאָליטיק דעס גראָפען אנדראשי פערטהיידיגען, ווענן זיא אין דער לאנגע ווערען, דיעזע פאָליטיק זאָ צו מעגנען, ווייא איך זעלבסט. דיעזע גוטע פאָליטיק האט אונס ביז יעטצט דען פרידען ערהאלטען״ — דאריך אנטווארטעט פאָלק: ״אבער נור נאָך ביז יעטצט״.

בייס ווענדעהען זאנטע דער דעפּוטירטע וואהרמאנן צו דען איבריגען: ״יעטצט ווייסטן ווייר נון זאָ פיעל ווייא פּריהר. ווייר ווייסטן, דאס מאן דיא הינזינבעצעהונג אנדערער שטאאטען אין דיעזען קריעג פערהינדערן אונד נאמענטליך פיר אונס דען פּרידען ווילל; ווייר ווייסטן, דאס מאן אינזערע אינטערעססען אונד אינזערע פריינדשאפט צו דען איבריגען מעכטען אהנע בעזאָנדערע קאָסטען ערהאלטען ווילל; דאס ווייר

פאָלליעטאָן.

מענדל נבור.

(16-טע פאָרזעטצונג.)

דיא זאכע פערהיעלט זיך נעמליך וויא פאָלגט:

מענדל נבור האטטע אים צאָרן דיא האנד ערהאָבען, אום דעם ר׳ אבעלע, דער ווייגען פאטער בעליידיגטע, איינע אָהרפייגע צו פערזעטצען. אין דעמזעלבען אויגענבליקע טראט אבער ר׳ זאלטע הינצו, אום עס צו פערהינדערן, דאס מענדל זיין ״תקיעת כף״ בעכע. אונד זאָ קאָם עס, דאס דער אטע ר׳ זאלטע פאָן דעם אייזערנען אים מענדל בנורים נעטראָפען מעגנע הייגיפיל.

מענדל וואר פאָרט-בלייך פאָר שרעקען. ער שטיצטע אויף זיינען פיינע צו, דען ער נעפאהרליך פאר־וואנט דעם אָדער נאר פאָרט גלויבטע. גליקליכערווייזע ערהאָב זיך ר׳ זאלטע, דער פאָם שלאגע בלאָס אין וועגיג בעזיכע וואורדע, פאָם באָדען, אונד בעשווייכטיגטע דיא מענגע מיט דען וואָרטען: ״עס איזט נוכט״, איך האבע מיך בלאָס ערשראָקען. קאָמם, נוטער מענדל, ווייר וואָללען נעהען; עס איזט יא שאָן שפּטע, עס איזט שאָן צייט צום מנחה-נעבעטע.״

איינע מיטזע שטעטטער וואר־ע דיא בייגדען פיינדע, זאלטע אונד מענדל, פערשוואונדען, ריכטיג האָרטע מאן אלסבאלד דען האמטער דעס שולקלאָפּפערס, אללין דיא אנגעזאמטלטע מענגע וואָללטע זיך פּראָפּערע נוכט צערשייען. עס וואורדע דיא זעהר לעבהאפט איבער דען פאָרפאָלל הין אונד הער נעשפּראָכען. איין נייזער מאן מאכטע דאריך אויפמערקזאם, דאס שאָן אין פריהערען צייטען איין ״נבור״, וועלכער זיין ״תקיעת כף״ נעבראָכען. איין שווערעס אונגליק איבער דיא נעמיינע נעבראכט האטטע. ר׳ אבעלע זיינע־ריזיס בעניטטע דען פאָרפאָלל, אום איבער מענדעל אונד זאלטע וויטצינע ״תורה״ צו מאכען. אין דאנטע מענדל וויא איין שאָפּטיגער אָכס (שור נגח). דא ערדאך מענדל אויף קאָסטען דער נעמיינדע ערצאָגען ווארדע, מיטטע ער אלס נעמיינדע-אָכס, ר׳ זאלטע הינגעגען בלאָס אלס פּייזאָס-אָכס בעטראכטעט ווערדען. בעצינליך וועלכער דיא ״גמרא״ איינען זעהר פיינען אונטערשיעד מאכטע. דיא שווארצע נייה הייסטע אין דעם איינען איהר נאָך נבלייבענען מאנאָפּפעל הערום. אים פּיידע, דאס עס דעם שאפען ״לחדו״ ר׳ אבעלע נעלונגען, איך איבער איינע אָהרפייגע, דיא נוכט ער ערהאלטען, זאָלד ווייטצינע ״תורה״ צו זאגען.

דא ערהאָבען זיך אבער בכעגוא לעבהאפט פיעלע שטיממען צו גונסטען מענדלס. מאן נאב וואָהל צו, דאס ער זיין ״תקיעת כף״ נעבראָכען, אללין ער טהאט דיעס יא נוכט פיר זיך, זאָנדערן ווילל ר׳ אבעלע וויינען פאטער בעליידיגט האטטע. איינען פאטער צו ערהרען, אום איינע ״מצות עשה״, וועסהאלב ער פערמאָגע דעם ״רוך״ זיינען האנדשלאג בעכען דורפטע, דא ער היעדורך איינע ״מצות לא תעשה״ פערלעטצטע האבע. (עשה דוחה לא תעשה); וואס אללטע איהם דענן דער ראבבינער וועגען דער פערלעטצונג דעס ״תקיעת כף״ פהון? אין דען ״חרם״ לעגען? דאס ווייד דער ראבבינער ווערהענד דער ״רייא-וואָבען״ דאָך נעווים נוכט פהון. אונד נאָך דען רייא-וואָבען? — יא, דא נעהט מענדעל נאָך ענגלאנד אונד בייזוכט זיך אום דיא נאנצע ״קהלה״ נוכט מעהר צו קוממען! — זאָ איפערטען זיך דיא מיינונגען זעהר פערשיעדען איבער דיא האנדלונגסוויזע דעס נבורים.

איך נענגנדער ערפאהר זאָגלייך אָאָן דעם פאָראלל אונד האטטע נוכטס דרינגענדערעס צו פהון, אלס אין דיא וואָהנונג מלכה׳ס צו אייללען, אום איך איהר אָאָן איינעס ערזיינונגסס מיטטהיילונג צו מאכען, וועלכעס אים אויינגעליקע דיא נאנצע ״קהלה״ זאָ לעבהאפט בעשעפטיגט. —

אין דער פהאט וואר עס דיעסמאל רעכט נוט, דאס נענגנדעל דער מלכה איבער דאס פאָרגעפאללענע בעריכטערשטאטטעט, דען מענדל, דער זיך נונמעהר אין דער וואָהנונג ר׳ זאלטע׳ס בעפאנד, וואר אונפערטאסלליך איבער זיינע האנדלונגס-ווייזע, אונד וואר עס צו בעפּרכטען, דאס ער אין זיינע אלטע פרייזינגיגע צוריקפאללע. עס פהאט זיינעס הערצען וועה, דאס זיין בעסטער פיינד זיינע האנד האט פיהלען מיסען; ער זאה איבערדיעס, דאס ער היעדורך זיינען נאמען פיר אללע צייטען נעשענדעס. זיינע ווייטע נאך ענגלאנד קאָנן איהם נוכט פיעל נוטצען, דא ער אין דער קהלה אין זאָלך, ״שלעכטעס אנדענקען צוריקלאסט. אונד דאנן קאָנטע יא אויך דיא פאָפּמע מלכה, זיינע עדלע וואָהלטהעטיגען, ערפאהרען, דאס ער קיינע קיבראָכען! אונד וואס זאָללטע ערסט דיא זאגטע, ענגלנלייכע הענדעלע היעצו זאגען? — דיעזע נעדאנקען וויהלטען נעוואלטיג אין מענדלס בריוסט. ר׳ זאלטע וונכטע איהן צו פּראָפּען, דאָך מענדל וויטצטע מיעה אויף אשר זאגטע: ״הערר דאָך, ר׳ זאלטע, איהר ווייסטע יא, דאס איך הייטע בייא מלכה וואר. איך האבע דאָרט צוויא הענדע נעזע-

---

פאָלליעטאָן.

מענדל נבור.

(16-טע פאָרזעטצונג.)

דיא זאכע פערהיעלט זיך נעמליך וויא פאָלגט:

מענדל נבור האטטע אים צאָרן דיא האנד ערהאָבען, אום דעם ר׳ אבעלע, דער ווייגען פאטער בעליידיגטע, איינע אָהרפייגע צו פערזעטצען. אין דעמזעלבען אויגענבליקע טראט אבער ר׳ זאלטע הינצו, אום עס צו פערהינדערן, דאס מענדל זיין ״תקיעת כף״ בעכע. אונד זאָ קאָם עס, דאס דער אטע ר׳ זאלטע פאָן דעם אייזערנען אים מענדל בנורים נעטראָפען מעגנע הייגיפיל.

מענדל וואר פאָרט-בלייך פאָר שרעקען. ער שטיצטע אויף זיינען פיינע צו, דען ער נעפאהרליך פאר־וואנט דעם אָדער נאר פאָרט גלויבטע. גליקליכערווייזע ערהאָב זיך ר׳ זאלטע, דער פאָם שלאגע בלאָס אין וועגיג בעזיכע וואורדע, פאָם באָדען, אונד בעשווייכטיגטע דיא מענגע מיט דען וואָרטען: ״עס איזט נוכט״, איך האבע מיך בלאָס ערשראָקען. קאָמם, נוטער מענדל, ווייר וואָללען נעהען; עס איזט יא שאָן שפּטע, עס איזט שאָן צייט צום מנחה-נעבעטע.״

איינע מיטזע שטעטטער וואר־ע דיא בייגדען פיינדע, זאלטע אונד מענדל, פערשוואונדען, ריכטיג האָרטע מאן אלסבאלד דען האמטער דעס שולקלאָפּפערס, אללין דיא אנגעזאמטלטע מענגע וואָללטע זיך פּראָפּערע נוכט צערשייען. עס וואורדע דיא זעהר לעבהאפט איבער דען פאָראָלל הין אונד הער נעשפּראָכען. איין נייזער מאן מאכטע

אבער אים נאָטהווענדיגען פאָללע אויך נוט אונד בלוט אָפּפערן ווערדען. — דיעס אללעס האט אויך אינזער מיניסטער-פּרעזידענט טיפאָ אים מאָ געזאגט.״ (זיעהע נו׳ 52 אונד 53.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אייין ״פּראָווינציאלבלאט״, דאס הייסט: נור ״צוויי פּרעזידענטען״ געזעטצט.) אין דער פּרייטאגס-זיטצונג דעס ריכסטאגעס בראכטע דער מיניסטער-פּרעזידענט טיפאָ אין געזעטץ אין, וועלכעס בלאָס פיר דיא דייער פאָן צוויי מאָנאטע, נעמליך ביז עניד פעברר 1878 בערעכנעט איזט. דא נעמליך דער אויסגלייך נאָך נוכט צו שטאנדע נעקאָממען, דא פערנער דיא האנדעלס-פערטרעגע מיט דעם אויסלאנדע וואָהל געקינדיגט וואורדען, אָהנע דאס בייהער אנשטאאט דערזעלבען עטוואס אנדערעס געשעפען ווערע — זאָ מוס מאן דאָך דאפיר זאָרגע טראגען, דאס דיא ערהאלטונג דעס שטאאטעס אונד דער פאָלקס נאָנג דעס האנדעלס נוכט אין שטאָקונג געראטהען, צו דיעזעס צוועקע בראכטע קאָלאָמאן טיפאָ פאָלגנדעס געזעטץ אין: 1) דיא גילטיגקייט דעס 1867-ער אויסגלייכס בעצוגליך דעס בייטראגעס אונגארנס צו דען געמיינזאמען אויסגאבען, ווערד ביז עניד פעברר דעצעמבער אבלייפט, ווערד ביז עניד פעברר פערלעגנערט; — 2) דאס צוויישען דען ביידען ריכסטהעלטען קראָפט דעס 1867-ער אויסגלייכס געשלאָסענע צאָלל- אונד האנדעלס-בינדנים ווערד עבענפאָללס ביז עניד פעברר אייפּרעכט ערהאלטען; — 3) דאס מיניסטעריאָס ווערד ערמעכטיגט, דיא מיט דען אויסווערטיגען שטאאטען, נאמענטליך מיט פראנקרייך, איטאליען אונד דייטשלאנד געשלאָסענען, גינסטיגה אבערגעקינדיגטען האנדעלס-פערטרעגע ביז צום 30. יוני 1878 צו פערלעגנערן; — 4) ענדליך ווערד דיא רעגיערונג איך ערמעכטיגט, דאס בייזהערינע פערהעלטנס אונגארנס צו דער עסטערריכישען נאציאָנאל-באנק ביז עניד פעברר 1878 אויפרעכט צו ערהאלטען״. — נון ווערד יעדער איינזעהען, דאס דיעזעס געזעטץ ווירקליך דרינגענד נאָטהיג איזט, ווענן נוכט אללעס אים שטאאטע אויגאנדער פאָלגען זאָלל. הערר פון טיפאָ זאגטע דענן איך אין זיינעם מאָטיווען-בעריכטע צו דיעזעם געזעטצע פאָלגענדעס: דיא רעגיערונג האָפּפטע אומסטער, דאס ביז אבליף דעס 1867-ער אויסגלייכס שאָן דער נייע אויסגלייך פערטיג זיין ווערד. עבענזאָ וואר דיא רעגיערונג דער אנזיכט, דאס ביז עניד דעצעמבער דיעזעס יאהרעס אנשטאאט דער נעקינדיגטען האנדעלס-פערטרע-

---

דאריך אויפמערקזאם, דאס שאָן אין פריהערען צייטען איין ״נבור״, וועלכער זיין ״תקיעת כף״ נעבראָכען, איין שווערעס אונגליק איבער דיא נעמיינע נעבראכט האטטע. ר׳ אבעלע זיינע־ריזיס בעניטטע דען פאָראָלל, אום איבער מענדעל אונד זאלטע וויטצינע ״תורה״ צו מאכען. אין דאנטע מענדל וויא איין שאָפּטיגער אָכס (שור נגח). דא ערדאך מענדל אויף קאָסטען דער נעמיינדע ערצאָגען ווארדע, מיטטע ער אלס נעמיינדע-אָכס, ר׳ זאלטע הינגעגען בלאָס אלס פּייזאָס-אָכס בעטראכטעט ווערדען. בעצינליך וועלכער דיא ״גמרא״ איינען זעהר פיינען אונטערשיעד מאכטע. דיא שווארצע נייה הייסטע אין דעם איינען איהר נאָך נבלייבענען מאנאָפּפעל הערום. אים פּיידע, דאס עס דעם שאפען ״לחדו״ ר׳ אבעלע נעלונגען, איך איבער איינע אָהרפייגע, דיא נוכט ער ערהאלטען, זאָלד ווייטצינע ״תורה״ צו זאגען.

דא ערהאָבען זיך אבער בכעגוא לעבהאפט פיעלע שטיממען צו גונסטען מענדלס. מאן נאב וואָהל צו, דאס ער זיין ״תקיעת כף״ נעבראָכען, אללין ער טהאט דיעס יא נוכט פיר זיך, זאָנדערן ווילל ר׳ אבעלע וויינען פאטער בעליידיגט האטטע. איינען פאטער צו ערהרען, אום איינע ״מצות עשה״, וועסהאלב ער פערמאָגע דעם ״רוך״ זיינען האנדשלאג בעכען דורפטע, דא ער היעדורך איינע ״מצות לא תעשה״ פערלעטצטע האבע. (עשה דוחה לא תעשה); וואס אללטע איהם דענן דער ראבבינער וועגען דער פערלעטצונג דעס ״תקיעת כף״ פהון? אין דען ״חרם״ לעגען? דאס ווייד דער ראבבינער ווערהענד דער ״רייא-וואָבען״ דאָך נעווים נוכט פהון. אונד נאָך דען רייא-וואָבען? — יא, דא נעהט מענדעל נאָך ענגלאנד אונד בייזוכט זיך אום דיא נאנצע ״קהלה״ נוכט מעהר צו קוממען! — זאָ איפערטען זיך דיא מיינונגען זעהר פערשיעדען איבער דיא האנדלונגסוויזע דעס נבורים.

איך נענגנדער ערפאהר זאָגלייך אָאָן דעם פאָראָלל אונד האטטע נוכטס דרינגענדערעס צו פהון, אלס אין דיא וואָהנונג מלכה׳ס צו אייללען, אום איך איהר אָאָן איינעס ערזיינונגסס מיטטהיילונג צו מאכען, וועלכעס אים אויינגעליקע דיא נאנצע ״קהלה״ זאָ לעבהאפט בעשעפטיגט. —

אין דער פהאט וואר עס דיעסמאל רעכט נוט, דאס נענגנדעל דער מלכה איבער דאס פאָרגעפאללענע בעריכטערשטאטטעט, דען מענדל, דער זיך נונמעהר אין דער וואָהנונג ר׳ זאלטע׳ס בעפאנד, וואר אונפערטאסלליך איבער זיינע האנדלונגס-ווייזע, אונד וואר עס צו בעפּרכטען, דאס ער אין זיינע אלטע פרייזינגיגע צוריקפאללע. עס פהאט זיינעס הערצען וועה, דאס זיין בעסטער פיינד זיינע האנד האט פיהלען מיסען; ער זאה איבערדיעס, דאס ער היעדורך זיינען נאמען פיר אללע צייטען נעשענדעס. זיינע ווייטע נאך ענגלאנד קאָנן איהם נוכט פיעל נוטצען, דא ער אין דער קהלה אין זאָלך, ״שלעכטעס אנדענקען צוריקלאסט. אונד דאנן קאָנטע יא אויך דיא פאָפּמע מלכה, זיינע עדלע וואָהלטהעטיגען, ערפאהרען, דאס ער קיינע קיבראָכען! אונד וואס זאָללטע ערסט דיא זאגטע, ענגלנלייכע הענדעלע היעצו זאגען? — דיעזע נעדאנקען וויהלטען נעוואלטיג אין מענדלס בריוסט. ר׳ זאלטע וונכטע איהן צו פּראָפּען, דאָך מענדל וויטצטע מיעה אויף אשר זאגטע: ״הערר דאָך, ר׳ זאלטע, איהר ווייסטע יא, דאס איך הייטע בייא מלכה וואר. איך האבע דאָרט צוויא הענדע נעזע-